

DEPRESSIÓ SOCIAL I ACCELERACIÓ DELS SÍMPTOMES DE DUALITZACIÓ SOCIAL

*Incloem en aquest número 11 de **Panorama Sociolaboral GADESO (PSG)** la lectura comentada* dels informes i estudis que s'han publicat sobre el mercat laboral des del tancament del número 10 (28 de novembre 2012) fins a la finalització de la recollida d'informes per fer-ne aquest (31 de març 2013). En la mesura que ens ha estat possible hem posat atenció especial a tot allò publicat que fa referència a les Illes Balears.*

*Des de la Fundació Gadeso notem a faltar, cada cop amb més claredat, una diagnosi de la situació econòmica i social compartida que pugui donar peu a polítiques de consens. En la nostra opinió la gravetat i prolongació de la crisi aconsellarien fer una cosa i l'altra. No obstant, la confrontació sembla instal·lada de manera permanent en els àmbits polítics i sociolaborals. Malauradament, en lloc d'amainar aquest clima de confrontació, s'hi sumen nous escenaris, com ara, el que enfronta a una bona part del món empresarial amb la política de nous impostos que ha engegat el Govern de les Illes Balears. Mentrestant, cada cop hi ha més evidències -tal i com posen de relleu la majoria d'informes inclosos en aquest **PSG**- d'escenaris de creixement del PIB turístic amb minsos guanys d'ocupació laboral i una pèrdua progressiva de cohesió social que ens encamina cap a una societat dual.*

*És habitual que el **PSG** plantegi les conclusions i propostes que la Fundació Gadeso considera adients, una vegada repassats els diversos informes comentats en el gruix de la publicació. Avancem la que considerem més rellevant: **Les mesures per fer front a la crisi (polítiques de contenció accelerada dels dèficits públics, retallades en aspectes bàsics de l'Estat del Benestar, augments dels impostos sobre béns de consum, absència d'incentius a l'activitat econòmica ...)** intensifiquen el desànim de la població activa. L'atur de llarga durada i el descens de disponibilitat de renda acceleren els símptomes de dualització social.*

**Clicant sobre els enllaços (en blau i subratllats) accedireu als diferents estudis i informes*

1.- ELS INFORMES DE L'ANY 2012

Començam aquest apartat amb un informe publicat a finals de l'any 2012, però amb dades de 2011. Es tracta de l'[Informe sobre Mercado de Trabajo de Illes Balears](#) elaborat pel *Servicio Público de Empleo Estatal* (SEPE-INEM). No obstant el temps passat val la pena prestar atenció al capítol que fa referència a les ocupacions amb millors **perspectives d'ocupació i necessitats formatives i a la detecció de nínxols d'ocupació** relacionats amb la innovació i diversificació turístiques, amb la competitivitat empresarial i la qualificació del capital humà i amb la qualitat de la vida, l'oci i els serveis a la comunitat (pàgines 54 i 55).

En quant als informes amb dades de 2012, el primer que proposam analitzar és l'[Informe de conjuntura laboral de les Illes Balears elaborat per UGT](#). D'aquest balanç anual el sindicat extreu la conclusió que, després de cinc anys de crisi, l'any 2012 ha estat el pitjor de tots ells en matèria laboral amb 68.866 ocupats a l'economia submergida i un **creixent frau en la contractació a temps parcial**.

Una altra publicació rellevant és la que publica la CAEB, [Conjuntura econòmica de les Illes balears 2012](#). Com és habitual en aquests informes de la gran patronal illenca, es fa una exposició bàsicament descriptiva de xifres. Aquella que sembla més rellevant –i que no apareix en altres informes del mateix estil– es la referida a l'activitat empresarial. En aquest sentit, cal dir que els comptes de cotització a la Seguretat Social d'empreses van ser 39.008 (-1,6% sobre el mateix període de l'any anterior), **que les societats mercantils creades van ser 2.320 (10,5%), i que les dissoltes van assolir la xifra de 734, amb un creixement del 7,5% en relació a l'any anterior**.

Per una altra banda, hi ha dos resums de l'any (i del darrer quinquenni) que convé tenir ben presents: El [Temes socioeconòmics Gadeso núm. 15 i núm. 16](#). Allò més rellevant que aporten aquests treballs és que **els cinc anys de crisi del mercat laboral balear no han amainat en el 2012 i que s'observen seriosos símptomes de descohesió social**.

Tot seguit comentam un informe de CCOO, [Dades trimestrals del mercat de treball del segon i tercer trimestre 2012](#), que és un minuciós estudi de les dades de l'EPA i de les corresponents a les afiliacions a la Seguretat Social. El sindicat incorpora al seu anàlisi l'indicador de **subocupació per insuficiència d'hores treballades** que, val la pena dir-ho, és un dels indicadors que mesuren una deficitària adhesió/integració laboral. Aquesta és una qüestió de cabdal importància a un mercat laboral com el balear, en el que "**Baixa el volum d'ocupació assalariada a temps complet, especialment entre les dones, i tan sols una petita part de l'ocupació a temps complet destruïda en el període anual és substituïda per ocupació a jornada parcial**" i "**té, en saldo net, un component, l'autoocupació**".

L'informe de CCOO es deté específicament en el mercat d'activitats turístiques a les Illes Balears i ens ofereix un seguit d'informacions de gran valor. A tall d'exemple, indicarem una que ens sembla particularment rellevant: "**El gran perjudicat en la conjuntura actual seria, segons les estimacions de l'EPA, el treballador/a dels**

serveis d'allotjament, on la caiguda del -6,8% es tradueix en una pèrdua de menys de 3.400 llocs de feina”.

El següent informe està elaborat per la gran empresa d'intermediació laboral ADECCO i es pot consultar [aquí](#). És un informe molt rellevant ja que **situa a Balears entre les comunitats autònomes amb major emigració de treballadors**, en base a les dades del Cens Electoral d'Espanyols Residents a l' Estranger (CERA).

Per acabar aquest apartat, hem seleccionat un informe elaborat per una empresa privada d'intermediació laboral titulat [Informe regional ASEMPEO IV trimestre 2012](#). Tot i ser un estudi gairebé descriptiu, té l'interès de ser un document procedent del món empresarial i que ens permet contextualitzar la situació del mercat laboral illenc en el context del conjunt de l'Estat. Per cert, aquest informe conclou que **s'intensifica el desànim de la població activa**.

2.- LA CONJUNTURA DE 2013

En aquests primers mesos de l'any, s'ha publicat un sol document que analitzi la conjuntura, més enllà dels comentaris mensuals de les dades d'atur registrat i de les afiliacions de la Seguretat Social. És la publicació del Govern [Conjuntura econòmica de les Illes Balears del mes de març 2013](#), a on, en el capítol d'Ocupació i Atur, hi trobam una anàlisi aparentment optimista que posa de relleu que *“El gener esdevé el tercer mes consecutiu de descensos interanuals de les xifres d'atur registrat a les Illes Balears”*. No s'analitza perquè es produeixen aquestes baixades en el registre d'atur, alhora que l'afiliació a la Seguretat Social té variacions descendents interanuals.

Una informació important que aporta el document governamental és que **a les Illes Balears continua baixant el cost laboral per treballador en termes interanuals** per quart trimestre consecutiu. De fet, en el tercer trimestre del 2012 el cost laboral per treballador a les Illes Balears arriba a una mitjana de 2.273,20 euros, la qual cosa representa un descens del 0,6% respecte del mateix trimestre del 2011, mentre que, en el conjunt estatal, el cost laboral per treballador es manté. No debades, l'increment salarial pactat en convenis a les Illes Balears se situa al desembre en el 0,7%, per sota del conjunt nacional, el qual va arribar a l'1,3%.

3. INFORMES MONOGRÀFICS

L'Observatori del Treball, depenent de la Vicepresidència Econòmica, de Promoció Empresarial i d'Ocupació del Govern de les Illes Balears, publicà a finals de 2012 tres informes referits al mercat laboral d'[estrangers](#), de [dones](#) i de [joves](#), però amb dades de 2011. Per aquesta circumstància els deixam anotats però no en farem cap comentari, donat que podria quedar descontextualitzat en aquest **PSG**.

Una altra publicació de l'Observatori del Treball és el titulat [Temporalitat i estacionalitat en el mercat de treball de les Illes Balears](#). Aquest és un estudi molt important per conèixer els trets més importants del mercat laboral de les Illes. Vet aquí algunes informacions que ens proporciona:

1.- **L'any 2012 es varen registrar 11.683 nous contractes fixos discontinus.**

2.- L'elevat nombre de contractes fixos discontinus registrats és un tret característic de l'economia balear que no es produeix en altres comunitats autònomes. Així, mentre que el percentatge de contractes fixos discontinus respecte del total arriba al 3,8% a les Illes, en el conjunt nacional és pràcticament residual (0,8%) durant el 2012.

3.- En els darrers anys, **el nombre d'afiliats amb contracte fix discontinu ha experimentat un creixement continuat de més del 3%**, alhora que la resta de la contractació ha perdut afiliats, excepte els contractes temporals, que augmenten un 2% l'any 2012. 4.- A conseqüència de l'increment del nombre de contractes fixos discontinus, també **han augmentat els demandants d'ocupació fixa-discontínua.**

En aquest primer trimestre de l'any s'ha celebrat el Dia Internacional de la Dona (8 de març) i, coincidint amb aquesta data, s'han publicat monografies sobre els aspectes socials i laborals de les dones. Tot seguit en comentam una selecció:

En primer lloc, el [VII Informe perfil de la mujer trabajadora](#), de l'empresa de treball temporal ADECCO, del qual volem posar de relleu la següent informació: **Balear és la Comunitat Autònoma amb major percentatge de dones treballant amb contractes a temps parcial** (un 77,4% del total).

En segon lloc, ens referirem al monogràfic de CCOO de Balears titulat [Dones i mercat de treball 2012](#), del qual val la pena ressaltar al menys tres qüestions: a) **El 92% de l'atur originat al 2012 és femení** i aquest mateix any la taxa femenina d'atur supera la masculina. b) **Les dones tenen una menor protecció per atur.** El 50% de les prestacions per atur entre les dones és contributiva. Entre els homes la proporció és del 57,8%. c) El 60% de les dones que treballen a temps parcial ho fan perquè no han trobat una feina a temps complet. El 2008 aquest percentatge era del 33%.

En tercer lloc, cal fer menció al Temes Socioeconòmics Gadeso titulat ["La crisi manté la desigualtat real de les dones il·lenques"](#). D'aquesta publicació destaquem les dades sobre conciliació laboral, personal i familiar que palesen que aquest assumpte segueix sent una qüestió femenina. A tall d'exemple, val a dir que només un 1,36% dels homes han gaudit del permís de maternitat i que el 92% de les persones sol·licitants d'excedències per cura de familiars són dones.

Acabam aquest apartat de documents monogràfics amb un d'àmbit estatal i editat per l' Institut Valencià d'Investigacions Econòmiques (IVIE) amb el títol [La flexibilidad laboral de los jóvenes y su empleo](#), que aborda una temàtica poc estudiada, com ara la flexibilitat laboral de les ocupacions ocupades pels joves i, sobre tot, les preferències i **resistències d'aquests davant les diferents formes de ser flexible.**

4.- INFORMES SECTORIALS

Només hem trobat un informe de caràcter sectorial el titulat [Perspectivas turísticas: Valoración empresarial del año 2012 y perspectivas para 2013](#) que EXCELTUR ha publicat en el mes de gener d'enguany. En quant al aspectes valoratius, cal dir que a l'últim trimestre el turisme ha deixat de ser sostenidor de l'ocupació a Espanya i ha registrant una baixada de 23.279 afiliats a la Seguretat Social en relació al volum final de 2011. Però a Balears s'aconsegueix millorar modestament la rendibilitat i, especialment, les vendes (el 34,8%) i els seus resultats (el 46,4%). En qualsevol cas, el balanç turístic de l'any 2012 és negatiu en el conjunt d'Espanya, però **en el cas de Balears es tancà l'any amb una intensa millora en vendes i resultats**

5.- PERSPECTIVES

Els nostres lectors saben que a **PSG** donam molta importància a la literatura sobre perspectives de futur del mercat laboral en general i, molt particularment, de l'illenc. En aquesta ocasió els estudis que comentarem fan referència a l'anàlisi de l'àmbit internacional, estatal i de Balears.

El primer és un document de Nacions Unides de [Perspectivas económicas mundiales para 2012 y 2013](#) que ens adverteix que **l'economia mundial es troba a la vorera d'una altra crisi important** ja que el creixement de la producció s'ha desacelerat considerablement durant l'any 2011, i pels anys 2012 i 2013 es preveu que el creixement serà anèmic, la qual cosa situa la manca d'ocupació en general, i l'atur juvenil en particular, en un lloc de màxima preocupació mundial. Una preocupació sobre la que l'informe de l'Organització Internacional de Treball (OIT) [Tendencias mundiales del empleo 2013](#) insisteix amb l'advertència de que **els mercats laboral s'estan deteriorant per tot arreu.**

Pel que fa a l'àmbit espanyol hem de fer referències novament al darrer document d'EXCELTUR de [Perspectivas turísticas Valoración empresarial del año 2012 y perspectivas para 2013](#), en aquesta ocasió per referir-nos a les perspectives de 2013. Val a dir que les previsions d'EXCELTUR ens adverteixen que el devenir de l'activitat turística espanyola estarà molt lligada a l'evolució de l'economia dels països de la zona euro i amb la capacitat de despesa del Regne Unit i la consolidació de mercats com el rus. Aquest informe no conté previsions d'àmbit autonòmic.

Per acabar, un informe referit exclusivament a les Illes, l'[Informe de Perspectives Balears](#), que semestralment elabora la consultora KPMG. Allò més rellevant és que, en opinió de KPMG, **les millories en expectatives empresarials –i no tant en ocupació laboral– es concentren pràcticament en el sector turístic.**

6 .- INFORME RECOMANAT

Per acabar la nostra revisió d'informes i de documents solem incloure al **PSG** el suggeriment d'una lectura d'àmbit estatal, europeu o internacional que tingui relació directa o indirecta amb el món laboral i que, per les raons que siguin, no s'ha inclòs en els apartats anteriors d'aquesta publicació.

El suggeriment que s'inclou en aquest numero 11 és l'[Informe Mundial sobre Salarios 2012/13. Los salarios y el crecimiento equitativo](#), un document clau per entendre les dinàmiques internacionals de la crisi actual.

7 .- CONCLUSIONS I OPINIÓ DE LA FUNDACIÓ GADESO

Amb la informació recopilada en aquest número de **Panorama Sociolaboral GADESO** podem afirmar amb rotunditat que les polítiques de contenció accelerada dels dèficits públics, retallades en aspectes bàsics de l'Estat del Benestar, augments dels impostos sobre béns de consum, absència d'incentius a l'activitat econòmica, etc., no provoquen altra cosa que desànim social i descohesió social com a conseqüència de:

- L'absència de perspectives, més o menys clares, de superació de l'actual fase recessiva. La percepció social -corroborada per la majoria d'estudis- és que les actuals polítiques estan fracassant. De fet, cada cop són més els analistes no governamentals que no albiren pròximes millores econòmiques amb repercussions positives per a les poblacions. Pot ser que alguns indicadors econòmics millorin, però en qualsevol cas, no hi ha previsions de creixement net d'ocupació fins al any 2015. La majoria d'aquests analistes auguren molts d'obstacles per tornar als nivells d'ocupació d'abans de la crisi i que, en el millors dels casos, per assolir aquest objectiu hauria de passar una dècada.
- La millora en les expectatives empresarials concentrades únicament en el sector turístic tenen importants punts dèbils, com ara: 1.- La súper-especialització turística té límits de futur per a la generació de nous llocs de treball. 2.- L'actual bona conjuntura turística, en quant a nombre de turistes, té molt a veure amb la inestabilitat en el nord d'Àfrica, és a dir, seguim tenint turistes prestats. 3.- Es consoliden els escenaris de creixements turístics amb minsos creixements d'ocupació laboral. Aquesta tendència és especialment palesa en el subsector d'allotjament. 4.- S'agreuja l'estacionalitat de l'oferta turística balear amb una important repercussió negativa en les economies domèstiques.
- El mercat laboral sofreix un accelerat procés de deteriorament: Per una banda, a l'augment de l'atur -especialment, el de llarga durada- s'hi suma l'augment de la subocupació. Dit d'una altra manera: Per una banda, el descens d'ocupació assalariada a temps complet s'acompanya d'un creixement d'ocupació a jornada parcial. Per l'altra, la baixada del nombre d'empreses i de societats mercantils està acompanyada d'un ascens de

l'autoocupació, la qual cosa sembla indicar que hi ha una substitució de l'ocupació per compte aliè per treball de Treballadors Autònoms Econòmicament Dependents (TRADE), es a dir, per "falsos autònoms" amb inseguretats econòmica i baixa protecció social. Tot plegat provoca una revifada del fenomen de [Treballadors i treballadores pobres](#).

- Les darreres dades disponibles indiquen un progressiu descens dels costos laborals illencs. Probablement, millorarà la competitivitat aparent, fruit d'una baixada de salaris i d'un menor estoc de recursos humans assalariats. També podran reduir-se els dèficits de les administracions públiques. Però, en combinació amb els factors al·ludits en el punt anterior, aquesta depreciació salarial està accelerant els processos de descohesió social que fan albirar un horitzó de dualització social.

En conclusió, les noves evidències magnifiquen la dimensió i conseqüències de la crisi fins a un extrem que ens obliga a reiterar els acords polítics, socials i econòmics que plantejàvem en el número anterior de **PSG**. En qualsevol cas convindria, per un costat, substanciar polítiques formatives i d'incentivació econòmica entorn als nínxols d'ocupació que indiquen els experts en l'[informe del SEPE-INEM](#) i, per un altre costat, seria desitjable que les anàlisis optimistes sobre les millores de les xifres d'atur registrar no menyspreassin la dada del creixement de treballadors i treballadores de Balears que viuen fora d'Espanya.